

ANITA MATIJEVIĆ*

Nasilje u obitelji – europski modeli

U članku su prikazana saznanja autorice o načinima postupanja i rješavanja problema nasilja u obitelji u nekoliko europskih država. Prikazana su iskustva prikupljena tijekom studijskog putovanja u organizaciji TAIEX-a i Bundespolizeidirektion Wien u prosincu 2009. godine u Beču, Austrija; potom iskustva sa studijskog putovanja u Nizozemskoj u srpnju 2009. godine u okviru projekta Izgradnja kapaciteta za usklađeno reagiranje na obiteljsko nasilje u zajednici, MATRA programa nizozemskog Ministarstva vanjskih poslova i Grada Zagreba u organizaciji Društva za psihološku pomoć i nizozemske organizacije MOVISIE, kao i saznanja i iskustva prikupljena sudjelovanjem na međunarodnom susretu eksperata s temom nasilja u obitelji održanom u travnju 2009. godine u Pragu, Češka.

1. AUSTRIJSKI MODEL

1.1. Zakonodavni okvir

Austrijski Zakon o zaštiti od nasilja stupio je na snagu 1. svibnja 1997. godine. Iako se navedeni Zakon ne odnosi isključivo na nasilje u obitelji, bio je prekretnica u postupanju u slučajevima nasilja u obitelji jer je obiteljsko nasilje iz privatnosti doma stavio u sferu javnosti i odgovornosti države za zaštitu žrtava. Zakon je doradivan izmjenama 1999., 2002. i 2004. godine, da bi radi poboljšanja zaštite i podrške žrtvama 1. lipnja 2009. godine stupio na snagu novi Zakon o zaštiti od nasilja. Krug osoba koje se štite Zakonom je širi no u hrvatskom Zakonu o zaštiti od nasilja u obitelji te osim članova obitelji obuhvaća i sve osobe koje zajedno žive; na primjer sustanare ili podstanare. Iz navedenog možemo zaključiti da Austrijanci o nasilju govore kao nasilju u domu (*domestic violence*), a ne kao obiteljskom nasilju (*family violence*). Iako je Zakonom o sigurnosti policiji data ovlast da nasilnika udalji iz doma žrtve i Zakon o zaštiti od nasilja regulira izricanje privremenih zaštitnih mjera udaljenja iz doma i od strane policije i od strane civilnih sudova, kao i ulogu civilnog sektora, konkretno Intervencijskog centra. U austrijskoj policijskoj i sudskoj praksi izricanjem mjere udaljenja iz stana automatski se smatra da je izrečena i

* Anita Matijević, policijska službenica Odsjeka maloljetničke delinkvencije i kriminaliteta na štetu mladeži i obitelji, Sektor općeg kriminaliteta, terorizma i ratnih zločina, Uprava kriminalističke policije, Ravnateljstvo policije MUP-a RH.

mjera zabrane približavanja žrtvi nasilja. Za izricanje privremene mjere udaljenja iz stana nije potrebno utvrditi da se nasilje dogodilo, policija ima ovlast izreći navedenu mjeru i u situacijama kada se samo sumnja da je počinjeno nasilje u obitelji.

1.2. Privremena mjera udaljenja iz stana

Tijekom 2008. godine na području Beča (ukupno 1,6 milijuna stanovnika) policija je izrekla 2 830 privremenih mjera udaljenja, dok su u istom razdoblju civilni sudovi na području Beča izrekli 836 privremenih mjera udaljenja. Radi usporedbe možemo naznačiti da je u Republici Hrvatskoj (koja ima približno 4,7 milijuna stanovnika) tijekom 2009. godine policija provela 164 zaštitne mjere udaljenja iz stana ili drugog prostora koje su izrekli prekršajni sudovi. Ne raspoložemo točnim podacima o broju mjera opreza zabrane posjećivanja određenog mjesta ili područja i zabrana približavanja određenoj osobi koje su sukladno članku 130. Prekršajnog zakona policijski službenici izrekli počiniteljima nasilja u obitelji. U praksi policijski službenici ove mjere opreza često izriču povodom nereda na športskim natjecanjima, ali se vrlo rijetko odlučuju za izricanje ove mjere u slučajevima nasilja u obitelji.

Prema austrijskim policijskim statistikama više od 90% žrtava su osobe ženskog spola, a više od 90% počinitelja su muški članovi obitelji, osobito bračni i izvanbračni supruzi. Izricanje policijske privremene zaštitne mjere je policijska ovlast koja je regulirana Zakonom o sigurnosti, ali i Zakonom o zaštiti od nasilja. Policijski službenik na mjestu događaja utvrđuje jesu li ispunjeni uvjeti za izricanje navedene mjere, stoga je od velikog značaja prikupiti podatke za procjenu rizika. Policija izriče mjeru udaljenja iz doma temeljem članka 38. Zakona o sigurnosti; mjera se izriče na mjestu događaja tijekom pružanja intervencije, a počinitelj je dužan policijskim službenicima odmah predati ključeve stana. Policijski službenici počinitelju, uz mjeru udaljenja iz stana, automatski izriču i mjeru zabrane približavanja žrtvi u neposrednoj blizini stana, pri čemu se točno određuje područje na koje se počinitelj ne smije približiti. Počinitelj može uzeti samo svoje osobne dokumente, stvari za osobnu higijenu i nužnu odjeću. U slučaju da počinitelj odbije napustiti stan, policijski službenici imaju ovlast primijeniti silu kako bi ga udaljili iz doma radi zaštite žrtve. Zaštitnu mjeru koju na terenu izrekne policijski službenik revidira pravna služba policije koja utvrđuje jesu li bili ispunjeni uvjeti za izricanje mjere, odnosno je li mjera izrečena u skladu sa Zakonom. Vrlo rijetko se mjera ukida ili skraćuje rok na koji je izrečena, ali u svakom slučaju o tome se odmah obavještava žrtva. Policija je dužna nadzirati da li se nasilnik pridržava izrečene mjere.

Ukoliko počinitelj krši mjeru, protiv njega se podnosi prijava sudu (civilnom) te se novčano kažnjava. Ako žrtva krši ili omogući kršenje izrečene mjere, također se prijavljuje sudu te kažnjava novčanom kaznom (do 360 eura). Cilj izricanja ove mjere je nasilnu osobu udaljiti iz stana, a žrtvi omogućiti da sagleda svoju situaciju i donese odluku o daljnjem životu pri čemu se pokreće čitava društvena mreža (Intervencijski centar ili druge nevladine organizacije, ured za mladež) koja je usmjerena na pružanje konkretne pomoći i zaštite žrtvi.

Mjera udaljenja iz stana koju izriče policija traje 14 dana i u tom roku žrtva, ukoliko želi da se mjera produži, podnosi općinskom sudu nadležnom po mjestu stanovanja, zahtjev za izricanje privremene mjere, čime se mjera udaljenja može produljiti na sljede-

ća četiri tjedna. Temeljem članka 382.b Zakona o egzekuciji, općinski sud može izreći zaštitnu privremenu mjeru udaljenja iz stana u trajanju od 6 mjeseci. Ukoliko se radi o supružnicima i u tom roku se pokrene brakorazvodna parnica, mjera se može produljiti do završetka brakorazvodne parnice i pravomoćne sudske presude u svezi sa starateljstvom nad djecom i podjele zajedničke imovine. Žrtva može od suda zahtijevati da uz mjeru udaljenja iz stana počinitelju izrekne i zaštitnu mjeru zabrane pristupa određenim mjestima i/ili zabranu kontakata. Na primjer, može se izreći zaštitna mjera zabrane približavanja i boravka na konkretnoj autobusnoj stanici u vrijeme kada žrtva ide na posao ili se vraća s posla, zabrana približavanja užoj ili široj zoni vrtića ili škole, radnog mjesta žrtve, kao i zabrana ostvarivanja bilo kakvog kontakta sa žrtvom: osobnog, telefonskog, mobitelom ili e-mailom. Ova mjera se može izreći i neovisno o mjeri udaljenja iz stana, te može trajati do godinu dana. Odluku o zahtjevu žrtve za izricanjem privremene zaštitne mjere sud treba donijeti u najkraćem mogućem roku, mjeru može izreći čak i bez ispitivanja počinitelja iako je praksa da se počiniteljima omogući da iznesu obranu. Izvršenje sudske zaštitne mjere udaljenja iz stana obavljaju sudski ovršitelji, u opasnim i hitnim slučajevima mogu zatražiti i policijsku intervenciju. Ukoliko je sudska odluka donijeta za vrijeme trajanja policijske mjere, rješenje suda se dostavlja na adresu koju je počinitelj dao policijskim službenicima, a ukoliko je počinitelj odbio dati adresu na kojoj će boraviti, primjerak rješenja za počinitelja ostaje u sudu i smatra se da je uručeno. Ako počinitelj ne poštuje izrečenu sudska zaštitnu mjeru udaljenja iz stana, policija je dužna odmah intervenirati i osobu udaljiti iz stana, te izvijestiti o nepoštovanju mjere sud koji je mjeru izrekao. Žrtva može od suda zahtijevati da se počinitelj kazni novčanom kaznom.

Žrtva od suda može zahtijevati izricanje privremene zaštitne mjere neovisno o tome da li je prethodno tražila policijsku intervenciju i da li je policija prethodno izrekla privremenu zaštitnu mjeru.

1.3. Tretman počinitelja

Osim udaljenja počinitelja iz doma te zabrane približavanja žrtvi nasilja, kao jedna od zaštitnih mjera koristi se i antinasilni trening za počinitelja, a taj trening provode nevladine udruge Intervencijski centar i Savjetovalište za muškarce.

Počinitelji se u tretman uključuju u okviru zaštitne mjere koju izriče sud, te od provođenja tretmana zavisi daljnja sudska odluka. Osim temeljem sudske odluke, počinitelji se na tretman javljaju i slijedom preporuke ureda za mladež, preporuke policije ili samoinicijativno. Cilj tretmana je pomoći počinitelju da uspostavi zdravu i uravnoteženu komunikaciju s partnerom pri čemu je ponajprije fokus na počinitelju, a tek potom na potpori žrtvi. Osobe nad kojima se provodi tretman potpisuju ugovor s provoditeljem tretmana o uvjetima i pravilima tretmana, što je slično nizozemskoj praksi. U ovome dijelu su hrvatska iskustva drugačija, odnosno nad počiniteljima se provode psihosocijalni tretmani isključivo u okvirima izrečenih zaštitnih mjera od strane prekršajnih sudova. Grupe su otvorenog tipa, usklađuju se s radnim vremenom zaposlenih, a uobičajeno je da se tretmani održavaju dva sata tjedno u trajanju od 8 mjeseci, a neki put i duže. Paralelno s ovim treningom mogu se raditi i drugi programi (npr. odvikavanje od ovisnosti), dok se u Hrvatskoj najprije rješava primarna ovisnost ili bolest da bi se moglo pristupiti provođenju psihosocijalnog tretmana. Austrijska istraživanja su pokazala pozitivne pomake

u prevenciji nasilja jer se za vrijeme provođenja antinasilnog treninga bitno smanjuje razina nasilničkog ponašanja kod ranijih počinitelja. Zanimljivo je da se navedeni treninzi uglavnom financiraju iz proračunskih stavki policije.

1.4. Procjena rizika

Do sada su austrijske kolege radile s listama procjene rizika temeljenim na britanskom modelu MARAC-s (*Multi Agency Risk Assessment Conferences*) i američkom *Danger assessment scale* (Campbell, 2004). Procjene rizika su vrlo važne i korisne u policijskom postupanju, olakšavaju donošenje odluka o daljnjim mjerama koje je potrebno poduzeti, međutim ne postoji lista procjene rizika koja je u potpunosti pouzdana i koja nam može jamčiti da ćemo uvijek donijeti ispravnu odluku i procjenu stvarne opasnosti od ponavljanja nasilničkog ponašanja, osobito onoga s najtežim posljedicama.

1.5. Policijsko postupanje

U Austriji postoji tendencija formiranja specijaliziranih timova koji bi izlazili na intervencije obiteljskog nasilja na način da policijski tim bude opremljen prijenosnim osobnim računalom i da ga čine policijski službenik/ica, međutim u ukupnom broju policijskih službenika žene su zastupljene samo u 14%, što onemogućava provedbu ove zamisli.

Posebna pozornost pridaje se sigurnosti u postupanju što podrazumijeva da se na intervencije nasilničkog ponašanja upućuju dobro obučeni policijski službenici, koji moraju imati potporu za svoje postupanje, kako unutar policijskog sustava tako i od cijelog društva. Austrijska policija primjenjuje policijske ovlasti, koje ima temeljem zakona, uz podršku šire javnosti. Javnost ne preispituje svako njihovo postupanje koje je poduzeto radi zaštite žrtava bilo obiteljskog bilo nekog drugog nasilja. S druge pak strane, policijski službenik koji postupa na mjestu događaja treba biti upoznat s mehanizmima nastajanja nasilja i razumjeti mehanizme nastajanja nasilja kako bi mogao pravilno pružiti intervenciju i planirati svoje postupanje.

Prilikom pružanja intervencije policijski službenici prije svega prekidaju nasilničko ponašanje, odvajaju počinitelja od žrtve i razgovor sa žrtvom obavljaju odvojeno od počinitelja. Vrlo često policijska intervencija završava izricanjem privremene mjere udaljenja iz stana počinitelja, međutim ukoliko policijski službenici utvrde da je došlo do nasilničkog ponašanja ali ne izreknu privremenu mjeru udaljenja i ne utvrde elemente nekog kaznenog djela, o konkretnom događaju neće se izvijestiti sud niti će se poduzimati druge mjere i radnje radi utvrđivanja odgovornosti počinitelja osim ukoliko to ne učini žrtva pred civilnim sudom zahtjevom za izricanjem neke zaštitne mjere. O intervenciji se ispunjavanjem standardiziranog obrasca podnosi izvješće koje ostaje u policijskoj postaji. Na mjestu događaja žrtvi se daju obavijesti gdje može potražiti i dobiti pomoć dok se počinitelj ili upozorava na ponašanje ili mu se kroz izrečenu privremenu mjeru nalaže da napusti stan. U Republici Hrvatskoj policija nakon što utvrdi da je došlo do nasilja u obitelji ovisno o tome da li su u ponašanju počinitelja ostvarena obilježja prekršaja ili kaznenog djela, mora izvijestiti nadležni sud/državno odvjetništvo.

O pruženju intervenciji posebnim obrascem policija obavještava Intervencijski centar koji je u zakonskoj obvezi pružati skrb žrtvama. Podaci o žrtvama se dostavljaju

Intervencijskom centru i to uz suglasnost žrtve. Ukoliko su događaju nazočila djeca, policija obavještava i ured za mladež. U određenim situacijama koje zahtijevaju hitnost postupanja policija može samostalno, bez drugih službi, djecu iz obitelji smjestiti u odgovarajuću ustanovu, što je bitno drugačija praksa od hrvatskoga zakonodavnog okvira kada su u pitanju ovlasti zbrinjavanja djece i ograničavanja roditeljskih prava.

Tijekom 2009. godine na području Beča započet je pilot-projekt formiranja timova specijaliziranih policijskih službenika za obiteljsko nasilje i prevenciju. S obzirom na to da su austrijska iskustva takva da se u 1/3 slučajeva počinitelji pojavljuju kao recidivisti, prepoznata je važnost i nužnost prevencije obiteljskog nasilja. Projekt je zamišljen na način da nakon pružene policijske intervencije slučaj preuzimaju specijalizirani službenici koji kroz razgovor sa žrtvom i počiniteljem pokušavaju utvrditi rizične čimbenike i pokretače nasilničkog ponašanja te njihovim detektiranjem prevenirati ponavljanje nasilja. U policijskom inspektoratu Döbling u prvih šest mjeseci obuhvatili su 120 slučajeva. Projektom se obuhvaćaju počinitelji kojima je izrečena mjera udaljenja iz stana a osobito one žrtve s kojima iz bilo kojeg razloga nije tijekom intervencije obavljen razgovor. Osim razgovora sa žrtvom i počiniteljem policijski službenici sudjeluju u edukacijama sljedećih generacija specijaliziranih policijskih službenika te uz izradu i analizu statističkih izvješća prate pojavne oblike nasilja na svom području djelovanja. Procjenjuje se da bi svaki specijalizirani službenik mogao odraditi 150 slučajeva godišnje, pri čemu računaju da se za svaki slučaj odvoji oko dva sata vremena. Policijska je praksa u Austriji da razgovor sa žrtvom i počiniteljem uvijek obavljaju dva policijska službenika zajedno.

Cilj postupanja specijaliziranih policijskih službenika nalaže u intenzivnom razgovoru sa žrtvom utvrditi trajanje, motive, razloge, povode i intenzitet nasilja te nastoji utvrditi eventualne elemente nekog kaznenog djela. Zamisao naknadnog razgovora sa specijaliziranim službenicima rukovođena je spoznajom da žrtva prilikom policijske intervencije, koja se u pravilu odvija tijekom ili neposredno nakon konkretnoga nasilnog događaja, ne percipira sve informacije koje joj policijski službenici daju, osobito u dijelu saznanja o svim oblicima pomoći koje joj kao žrtvi stoje na raspolaganju. Nakon razgovora sa specijaliziranim službenicima žrtve se češće i lakše obraćaju Intervencijskom centru, te su svjesnije koje konkretne oblike pomoći mogu dobiti. Isto tako obavlja se razgovor i s počiniteljem koji dobiva jasnu poruku koliko je snažna reakcija društva na njegovo nasilničko ponašanje, stoga je važno da se razgovor obavi unutar nekoliko dana od počinjenog nasilja. Iako se razgovor obavlja u okviru kriminalističkog istraživanja nad počiniteljem, austrijski kolege ističu da je izuzetno važno počinitelju prići s pozicije autoriteta, ali prema načelu ljudskosti i uvažavanja. Nekada se kroz razgovor s počiniteljem može doći do apsurdnih uzroka nasilničkog ponašanja (slučaj taksista koji je – kako bi mogao ostati dugo budan – konzumirao izuzetno velike količine energetske napitaka i kave što je utjecalo na njegovo psihofizičko stanje i činilo ga razdražljivim i agresivnim u obiteljskim odnosima). Razgovorom je važno utvrditi kakav je odnos počinitelja prema budućnosti te ima li uvid u realitet svoga ponašanja. Ukoliko se počinitelj odbija odazvati na poziv, policijski službenici nemaju ovlast privesti ga, ali ga mogu posjetiti i obaviti razgovor na radnome mjestu ili drugome mjestu na kojem se on zadržava.

Policijski službenici u ruralnim sredinama statistički značajno manje izriču zaštitne mjere udaljenja iz doma i zabrane približavanja nego njihovi kolege u Beču ili većim

gradovima iako 2/3 Austrijanaca živi na selu. Više od pola policijskih intervencija u seoskim sredinama završava uputom policijskih službenika da npr. partneri svoje sporove riješe drugim mjerama, a bez izricanja privremenih zaštitnih mjera od strane policije. Zanimljivo je da većina žrtava koje su do sada imale pritužbe na postupanje austrijskih policijskih službenika su upravo žrtve koje žive u ruralnim sredinama i koje su se žalile da policajci nisu dovoljno ozbiljno shvatili njihovu situaciju, imale su dojam da im policajci ne vjeruju, da misle da izmišljaju ili barem pretjeruju.

Osim obiteljskog nasilja i nasilja između osoba koje žive zajedno, u austrijskom društvu prisutni su i neki oblici nasilničkog ponašanja koji su do sada bili nepoznati ili vrlo malo prisutni u Hrvatskoj, a najčešće su vezani uz specifičnosti kulture iz koje dolaze pojedine useljeničke grupe; npr. nasilja i ubojstva u ime časti, genitalna sakaćenja, prisilni brakovi. Zbog zatvorenosti pojedinih zajednica vrlo je teško otkriti i dokazati nasilje koje se provodi osobito nad ženskim pripadnicama takvih zajednica.

1.6. Međusektorska suradnja

Ministarstvo unutarnjih poslova Austrije je uz Ministarstvo za žene i državnu službu prije desetak godina sudjelovalo u financijskoj podršci osnivanju Intervencijskog centra (njem. *Interventionsstelle gegen Gewalt in der Familie*) na području Beča, odnosno centara za zaštitu od nasilja na području ostalih dijelova zemlje. Navedeni centri su od tada glavni partneri policiji u zaštiti žrtava obiteljskog nasilja. U Zakonu o sigurnosti (Zakon o policiji) propisano je da ministar policije daje ovlast ustanovi za zaštitu žrtava da preuzme brigu o žrtvi, te da te ustanove imaju zakonsku obvezu pružati podršku i pomoć žrtvama nasilja. Intervencijski centar/centri za zaštitu žrtava financiraju se iz proračuna, odnosno financira ih nekoliko ministarstava između kojih i Ministarstvo unutarnjih poslova. Periodički se obnavljaju ugovori o sufinanciranju koje centri imaju s ministarstvima, a ti ugovori podliježu obvezi revizije i ovise o izvješćima centara te ishodu pregovora.

Pitanje zaštite osobnih podataka i davanja podataka od strane policije aktualizirano je tijekom 2009. godine te je Ministarstvo unutarnjih poslova slijedom zakonskih odredbi o zaštiti osobnih podataka dekretom naložilo da se osobni podaci žrtava, neovisno o njihovoj pismenoj suglasnosti, više ne ustupaju Intervencijskom centru, te da se čak niti unutar samog policijskog sustava ne razmjenjuju. Nakon procjene važnosti zaštite žrtva u odnosu na zaštitu osobnih podataka nakon kraćeg vremena ipak se nastavilo s praksom razmjene podataka između policije i Intervencijskog centra s obzirom na to da je ta obveza i regulirana Zakonom o sigurnosti.

Obveza je policije da neposredno nakon pružene intervencije, a najkasnije u roku od tri dana, obavijesti Intervencijski centar putem standardiziranog obrasca. Obavijest mora sadržavati kratak opis događaja, opis tjelesnih povreda, podatak o tome jesu li tome događaju bila prisutna djeca, na koje područje se odnosi izrečena zaštitna mjera (npr. stan, ulaz u zgradu, ulica do određenog kućnog broja...). Nakon što Intervencijski centar zaprimi obavijest, preuzima odgovornost za žrtvu i tu prestaje policijski posao.

Intervencijski centar utvrđuje koja je vrsta pomoći žrtvi potrebna te osigurava da žrtva dobije potrebnu pomoć i podršku.

Posebnu pozornost posvećuju pravnom savjetovanju žrtve u smislu da žrtvu upućuju u mogućnosti civilnopravne i kaznenopravne zaštite.

S obzirom na prisutnu multikulturalnost i višejezičnost, razne brošure sa savjetima za žrtve nasilja često se distribuiraju na nekoliko jezika.

U svom postupanju policija je često usmjerena na suradnju s uredima za mladež, koji u Austriji imaju ulogu najslabiju dijelu uloge hrvatskih centara za socijalnu skrb. U tijeku je provođenje projekta u kojem socijalni radnici tijekom svog školovanja imaju jedan dio prakse u policiji, a policijski službenici koji se školuju imaju jedan dio svoje prakse u socijalnoj službi. Zakonska je obveza da policijski službenici koji se bave nasiljem u obitelji moraju biti u stalnom kontaktu i suradnji s institucijama za zaštitu žrtve.

Uredi za mladež kao gradske ustanove ustrojani su za područje nekoliko kotareva, tako npr. tridesetak djelatnika djeluje na području otprilike triju bečkih kotara. Policija obavještava nadležni ured za mladež o saznanjima o djeci koja se nalaze u bilo kakvom ugrožavajućem stanju, uključujući i saznanja o žrtvama/svjedocima obiteljskog nasilja te maloljetnicima počiniteljima kaznenih djela. Tijekom 2008. godine uredi za mladež zaprimili su 11 000 obavijesti o različitim oblicima ugrožavajućih okolnosti u kojima su se našla djeca i maloljetnici na području grada Beča. Provjere dojava obuhvaćaju obvezan liječnički pregled svakog djeteta mlađeg od tri godine, obvezan terenski obilazak obitelji ukoliko se provjera obavlja za dijete mlađe od 6 godina, načelo "četiri oka" – svako dijete moraju vidjeti barem dvije socijalne radnice/ka radi bolje procjene. Ukoliko ured donese odluku da dijete ostaje u obitelji imaju mogućnost nadzora nad roditeljima, pružanja pomoći u odgoju te upućivanja nasilnog roditelja, obično oca, u Centar za muškarce na trening nenasilnog ponašanja. Postoji mogućnost smještaja djece u Krizni centar gdje mogu ostati najdulje 6 tjedana i u tom periodu se intenzivno radi s obitelji i utvrđuje postoji li ipak osnova da se dijete vrati u obitelj. Djeca mlađa od dvije godine ne smještaju se u Krizni centar već u udomiteljske obitelji. Od 2000. godine svi domovi za djecu u Republici Austriji zatvoreni su i njihovu ulogu su preuzele udomiteljske obitelji i stambene zajednice. U stambene zajednice smješta se najviše osmero djece u dobi od 3 do 18 godina, pri čemu svaka stambena zajednica ima i pedagoga i socijalnog radnika/cu. Djeca se u udomiteljske obitelji i stambene zajednice smještaju uz suglasnost roditelja na neodređeno vrijeme, odnosno dok se ne ostvare uvjeti za povratak u obitelj, u nekim slučajevima ti uvjeti se nikada ne ispune, odnosno dijete ostane u udomiteljskoj obitelji ili stambenoj zajednici do punoljetnosti. Ukoliko roditelji odbiju dati suglasnost za smještaj djeteta, ured za mladež se obraća sudu zahtjevom za skrbništvo nad djetetom i sud je dužan u roku od dva tjedna donijeti odluku o tom zahtjevu. U hitnim slučajevima kada je moguće ozbiljno ugrožavanje djeteta, ured za mladež može preuzeti brigu o djetetu do donošenja sudske odluke (dva tjedna).

Nevladina organizacija koja se bavi tretmanom i pomoći počiniteljima te Savjetovalište za muškarce provodi programe za mlade, za počinitelje seksualnih zlostavljanja, adolescente, nasilnike u obitelji. U Savjetovalište za muškarce, počinitelje upućuje sud, ured za mladež, policija te Intervencijski centar a neki od klijenata se i sami javljaju. U Savjetovalištu se provodi i dijagnostika, a s počiniteljima se sklapa ugovor o suradnji i uvjetima tretmana koji traje 8 mjeseci u ukupno 40 seansi. U pravilu se radi o grupnim tretmanima, individualno se radi samo s onim osobama koje se zbog posla, nepoznavanja

jezika ili drugih neotklonjivih razloga ne mogu uklopiti u grupni raspored ili rad. Ukupno 58% počinitelja završi započeti tretman dok ostali odustanu prije završetka tretmana. Od ukupnog broja tretmana 1/3 se odnosi na tretmane koji su počinitelju izrečeni kao sudska zaštitna mjera.

Ističe se važnost povezanog postupanja i suradnje između svih koji su uključeni u postupanje u slučaju nasilja, npr. kada policija izrekne privremenu zaštitnu mjeru udaljenja iz stana a u stanu primijeti da je stara i nefunkcionalna brava, uključuje se *NGO Wesser Ring-White Ring*, organizacija za podršku žrtvama, koja u najkraćem roku postavi sigurniji ulazni sustav; Intervencijski centar preuzima brigu o podršci žrtvi i pružanju pravnih savjeta; dok ured za mladež poduzima mjere obiteljsko-pravne zaštite djece.

Medicinsko osoblje nije u obvezi dojaviti policiji svoja saznanja o izloženosti punoljetne pacijentice/a nasilju u obitelji, već samo u slučajevima ozbiljnih ozljeda ili ukoliko se radi o djetetu ili osobi koja nije u stanju donositi odluke, odnosno rasuđivati, dužni su izvijestiti policiju putem formalnog izvješća. U posljednjih nekoliko godina u Austriji se razvija svijest o ulozi medicinskog osoblja u ranom otkrivanju nasilja u obitelji i u tom smislu su pokrenuti pilot-projekti radi senzibiliziranja liječnika i drugog medicinskog osoblja za problem nasilja u obitelji te o uspostavljanju protokola i standarda u postupanju, osiguranju dokaza i dokumentiranju ozljeda te edukaciji za prepoznavanje posljedica nasilja i podrške žrtvama.

1.7. Edukacija

Obuka specijaliziranih službenika za obiteljsko nasilje i prevenciju u Austriji se provodi po načelu dobrovoljnosti, a provode je asistencijski uredi u svakom policijskom inspektoratu. Edukacija traje četiri dana uz obvezu da se nakon temeljne edukacije kontinuirano dva puta godišnje po dodatna dva dana educiraju o specifičnostima postupanja kod obiteljskog nasilja. Edukacija/obuka je strukturirana na način da se obuhvate cjeline: nasilje u obitelji, *stalking* (uhodeenje)¹, procjena rizika, zaštitne mjere, prevencija, savjeti i razgovor sa žrtvom, razgovor s počiniteljem i psihologija žrtve. Tijekom edukacije policijski službenici savladavaju teoretski dio kroz igranje uloga i analize konkretnih slučajeva. U edukaciji specijaliziranih policijskih službenika sudjeluje i osoblje iz nevladinih organizacija, osobito iz sigurnih kuća, suci, državni odvjetnici, liječnici. Kao i u drugim područjima rada i u edukaciji se uvažava važnost međusektorske suradnje. Nakon teoretskog dijela, policijski službenici imaju i trojednu praksu, tijekom koje pod mentorstvom iskusnijih kolega sudjeluju u pružanju intervencija i izradi pismena.

¹ Kao posebno kazneno djelo u KZ-u Austrije čl. 107.a uvedeno je kazneno djelo praćenje – uhodeenje (*stalking*) kao uporno uhodeenje, proganjanje jedne osobe od strane druge što žrtvu ograničava i uznemiruje u svakodnevnom životu. *Stalking* se definira kao: "opsjednuto fokusiranje na drugu osobu koje se manifestira veoma često misaonom i emocionalnom zaokupljenošću, opsjednutošću". Radi se o ponašanju koje traje duže vrijeme, može ugroziti život, uključuje stalno ponavljanje stupanja u kontakt i izlazi iz okvira normalnih, uobičajenih načina komuniciranja.

2. NIZOZEMSKI MODEL

Sustav podrške žrtvama nasilja u obitelji u Nizozemskoj zasniva se na multidisciplinarnom i međusektorskom pristupu. Informacije između različitih sustava, institucija razmjenjuju se bez odgode i svi imaju obvezu hitnog djelovanja te su dobro umreženi. Međusektorski pristup podrazumijeva koordinirano postupanje policije, pravosuđa, zdravstva, socijalne skrbi te nevladinih, gradskih i drugih organizacija koje pružaju savjetovanje i podršku u slučajevima nasilja u obitelji. Strategija djelovanja protiv nasilja u obitelji u Nizozemskoj orijentirana je istodobno i na žrtvu i na počinitelja nasilja. Kao jedan od prioritetnih ciljeva ističe se što ranije prekidanje nasilničkog odnosa kako bi se spriječio daljnji transgeneracijski prijenos nasilničkog ponašanja u obitelji.

2.1. Definicija obiteljskog nasilja

Obiteljsko nasilje definirano je kao nasilje i/ili prijetnja nasiljem od strane nekoga iz obiteljskog kruga. Pod nasiljem se podrazumijeva fizička, seksualna ili psihička povreda osobnog integriteta, uključujući i iskorištavanje žrtve, dok se pod obiteljskim krugom podrazumijevaju: partneri i bivši partneri, članovi obitelji i prijatelji.

U nizozemskom pravosudnom sustavu ne postoji prekršajno sudovanje. Ulogu prekršajnih sudova djelomično imaju gradske vlasti, što u praksi znači da policija počinitelju obiteljskog nasilja izriče mjeru privremenog udaljenja iz doma u trajanju od deset dana, a dotičnu mjeru potvrđuje gradonačelnik. Navedena mjera se izriče na mjestu događaja u domu, počinitelj se privodi u policijsku postaju, a tijekom njegova zadržavanja u policijskoj postaji nadležnoj osobi u gradskoj upravi (zamjeniku gradonačelnika koji obavlja ulogu javnog tužitelja) dostavlja se policijski prijedlog izrečene mjere koju u roku od sljedeća tri sata gradonačelnik potvrđuje. Nakon što gradonačelnik potvrdi mjeru, počinitelj se upoznaje s činjenicom da je mjera izvršna te policija od njega uzima ključeve i pušta ga na slobodu. Ukoliko su ostvarena obilježja i nekog kaznenog djela, nastavlja se kriminalističko istraživanje, a samo u ekstremnim slučajevima vrlo teških oblika nasilja, počinitelja se privodi na sud. Većina slučajeva nasilja u obitelji rješava se na razini policija - tijelo lokalne vlasti, bez utjecaja pravosudnog sustava.

2.2. Udaljenje

Preduvjet za potvrđivanje mjere privremenog udaljenja iz doma, koju su izrekli policijski službenici na terenu, ispunjen je obrazac procjene rizika koji u većem dijelu ispunjava policija ali dio ispunjava i socijalna služba koja izlazi na teren. U praksi se često ističe da obrazac sadrži preveliki broj pitanja i iziskuje previše vremena za ispunjavanje (preko tri sata u policiji). Za izradu kompletne procjene rizika (engl. *risk assessment*), dakle svih dijelova koje popunjavaju i policijski službenici i služba socijalne skrbi i javni tužitelj, odnosno osoba u uredu gradonačelnika – potrebno je do 10-ak sati rada.

Za vrijeme trajanja izrečene mjere privremenog udaljenja iz doma počinitelj ne smije ostvariti bilo kakav kontakt sa žrtvom, dakle ni telefonom, SMS-om, e-mailom, ni na koji drugi način. Ukoliko djeca žive sa žrtvom nasilja, u tom se razdoblju počinitelj nasilja u obitelji djeci ne smije približiti. Ukoliko se počinitelj nema gdje smjestiti za vrijeme trajanja privremene mjere udaljenja iz doma, nudi mu se smještaj u prihvatilištu,

najčešće s beskućnicima, tako da se u većini slučajeva počinitelji sami snađu za smještaj. Mjera privremenog udaljenja iz doma može se produljiti do 28 dana. Tijekom trajanja mjere najmanje tri puta sastaju se predstavnici socijalne skrbi, savjeta za djecu i drugih organizacija uključenih u tretman počinitelja ili pomoć žrtvi, koji svoju procjenu o potrebi produljenja mjera daju uredu gradonačelnika. Za vrijeme trajanja mjere čitava mreža službi ima obvezu osigurati pomoć žrtvi.

Mjera privremenog udaljenja iz doma ne može izreći se maloljetnoj osobi, a ti slučajevi, koji u Nizozemskoj nisu rijetki, rješavaju se unutar sustava socijalne skrbi upućivanjem maloljetnog počinitelja u neku ustanovu. Od deset slučajeva obiteljskog nasilja u dva do tri slučaja počinitelji su maloljetna djeca a žrtve roditelji.

Uvjet za izricanje mjere privremenog udaljenja iz doma je da žrtva i počinitelj žive u istom kućanstvu, iznimka su situacije kada ne žive zajedno, ali počinitelj na primjer tijekom kontakata s djecom zlostavlja žrtvu. Tada se može izreći mjera privremenog udaljenja iz doma, ali ta mjera ustvari ima funkciju zabrane približavanja žrtvi nasilja.

2.3. Program AWAIRE

Rotterdamska policija primjenjuje program AWAIRE za žrtve uhođenja (*stalkinga*) kod kojih je visoka procjena rizika za počinjenje novog nasilja. Žrtva dobiva GPS uređaj koji, kada ga žrtva aktivira, upućuje poziv u policijsku postaju, te se ostvaruje audiokontakt između uređaja i mobitela u policijskoj postaji. Ukoliko je žrtva na nepoznatoj lokaciji ili ne može razgovarati, policijski službenici mogu dati uputu tipa: "Vidimo da ste u Ilici 110, zgrada ima osam katova, prvo ćemo vas tražiti na četvrtom katu, pokušajte doći tamo." Policija u informacijskom sustavu ima sve podatke o ranijim kretanjima počinitelja, njegove slike, podatke o vozilima, ranijem prijavljivanju i sl. Od aktiviranja GPS uređaja do dolaska policijskih službenika na mjesto događaja ne bi smjelo proći više od 3 do 10 minuta, ovisno o udaljenosti žrtve od policijske postaje. GPS uređaje za sada koriste samo neke policijske postaje u Rotterdamu i Amsterdamu. Policijski službenici ističu kako se GPS uređaj pokazao dobrim rješenjem jer žrtvi daje sigurnost, vraća njezino povjerenje u policiju, a pokazalo se da ukoliko počinitelj zna da žrtva posjeduje takav uređaj, to saznanje djeluje preventivno u smislu da će se teže odlučiti za ponavljanje nasilja nad istom žrtvom. Primjena uređaja se pokazala vrlo učinkovitom jer je u svim slučajevima nasilje prestalo u roku od par mjeseci do najviše godinu dana.

Rotterdamska policijska uprava (grad sa 650 000 stanovnika, a šira okolica sa 1 200 000 stanovnika), izrekla je tijekom prvih 6 mjeseci 2009. godine preko 200 mjera privremenog udaljenja iz doma, te trenutno ima 65 žrtava obiteljskog nasilja koje koriste GPS uređaj. S obzirom na to da isti uređaj imaju nizozemski visoki politički i drugi dužnosnici uključujući i predsjednika države, žrtve nasilja ali i društvo u cjelini dobivaju vrlo jasnu poruku od kakvog je značaja i koliko se ozbiljno shvaća problem obiteljskog nasilja u Nizozemskoj.

2.4. Policijsko postupanje i međusektorska suradnja

Po zaprimanju dojave o nasilju policijski službenici odmah pružaju intervenciju, a ukoliko su događaju bila nazočna djeca, žurno obavještavaju službu socijalne skrbi.

Ukoliko postoje uvjeti za izricanje mjere udaljenja obavještavaju i Ured gradonačelnika i odmah unose informaciju u informacijski sustav. Informacijski sustav policije i informacijski sustav krovne organizacije za pružanje pomoći žrtvi (*Domestic Violence Advice and Counselling Centre* – Centar za savjetovanje u slučajevima obiteljskog nasilja koji djeluje u okviru Gradskog ureda) umreženi su na način da policijski službenici još tijekom postupanja unose informaciju o počinitelju i žrtvi uz kratki opis događaja u predviđenu aplikaciju informacijskog sustava i ta informacija se odmah zaprima u informacijskom sustavu dežurstva krovne organizacije koja kontaktira žrtvu i kroz provjere u svom sustavu procjenjuje koja će organizacija pružiti žrtvi najučinkovitiju pomoć. Udruga dobiva od policije i informaciju je li počinitelj ranije registriran kao nasilnik. Svaki slučaj u Centru za savjetovanje u slučajevima obiteljskog nasilja ima svog *case managera* – osobu koja se zadužuje za konkretnu žrtvu i koja ima odgovornost i obvezu kontaktirati žrtvu, sagledati sve žrtvine potrebe te uključiti i koordinirati rad različitih službi radi osiguravanja svih oblika pomoći koji su žrtvi potrebni. U roku od dva sata od policijskog unosa u informacijski sustav žrtva mora biti kontaktirana od strane Centra za savjetovanje u slučajevima obiteljskog nasilja ili organizacije/udruge koju Centar zaduži za postupanje u konkretnom slučaju. Nerijetko iz organizacije dolaze kontaktirati žrtvu dok se još nalazi u policijskoj postaji. Krovna organizacija odgovorna je za koordinirani pristup nasilju u obitelji na području Rotterdama. Posjeduje veliku bazu podataka o slučajevima nasilja u obitelji, a dostupna je svim organizacijama koje u svom radu tretiraju ovu problematiku (policija, socijalna skrb, centri i organizacije za savjetovanje i podršku, sudstvo, ured javnog tužitelja).

U nizozemskom pravosuđu, odnosno uredima javnog tužitelja vrlo važnu ulogu imaju *probacijski službenici* koji su dio pravosudnog sustava i koji rješavaju velik dio slučajeva, na način da počinitelji ispune zadane obveze što ima za posljedicu nevođenje sudskog postupka. U slučajevima obiteljskog nasilja najčešće se kao obveza određuje tretman počinitelja u nekoj od specijaliziranih organizacija fokusiranih na vještačenje, pomoć i tretman počinitelja obiteljskog i seksualnog nasilja. Počinitelj sklapa ugovor koji sadrži pravila ponašanja s organizacijom koja provodi tretman.

Unutar kaznenog zakonodavstva najviša zapriječena zatvorska kazna u slučajevima obiteljskog nasilja je 12 godina zatvora. Žrtva ima pravo ali ne i obvezu svjedočiti na sudu, obveza je policije i tužiteljstva prikupiti i druge dokaze osim iskaza žrtve.

Kriminalističko istraživanje, odnosno kazneni postupak provodi se samo za slučajeve "ozbiljnog nasilja" koje je određeno trajanjem i intenzitetom, upotrebom oružja ili drugog sredstva, mogućnošću ponavljanja djela – povratništvo, ozbiljnošću fizičkih ili psihičkih ozljeda žrtve, nazočnošću djece u slučajevima sustavnoga partnerskog zlostavljanja.

U kadrovskoj strukturi nizozemske policije ne postoje specijalizirani službenici za obiteljsko nasilje. Usmjereni su na obuku svih policajaca za postupanje u slučajevima obiteljskog nasilja, a ne na specijalizaciju. U okviru redovnoga policijskog obrazovanja dobivaju se teorijska i praktična saznanja, odnosno iskustva, tako da se svi policijski službenici obučavaju za postupanje u slučajevima nasilja u obitelji. Na razini svake od ukupno 16 policijskih uprava imaju jednog policijskog službenika koji prati stanje obiteljskog nasilja, ali ne sudjeluje u konkretnim postupanjima. Policijsko obrazovanje traje tri godine na način da tri mjeseca imaju predavanja, potom tri mjeseca rade u postaji

gdje ispunjavaju zadatke dobivene na predavanjima, i to se ponavlja kroz tri godine. U okviru formalnoga policijskog obrazovanja prolaze i trening za postupanje u slučajevima obiteljskog nasilja.

U nizozemskom društvu u većoj mjeri je zastupljeno i nasilje u homoseksualnim vezama, nasilje djece prema roditeljima, a poseban problem predstavljaju zatvorene zajednice u kojima su pojavni oblici nasilje zbog očuvanja obiteljske časti i nasilje prouzrokovano institutom "obećanih i dogovorenih brakova". Navedeno je uzrokovano činjenicom da Nizozemska u ukupnom stanovništvu ima 45% imigranata od kojih se dio nije socijalizirao u nizozemsko društvo, koji žive u zatvorenim zajednicama na koje i dalje djeluje vrlo snažan utjecaj njihove kulture, vjere i običaja.

3. ČEŠKI MODEL

3.1. Zakonodavni okvir

U Republici Češkoj do 2004. godine obiteljsko nasilje nije bilo regulirano posebnim zakonskim odredbama. Ukoliko su postojale tjelesne ozljede, nasilje se najčešće rješavalo kroz kazneno djelo tjelesne ozljede, s obzirom na to da je za kazneni progon ovog kaznenog djela potreban prijedlog za kazneni progon, odnosno suglasnost žrtve, a u slučajevima obiteljskog nasilja žrtve su često povlačile prijedlog, odnosno odbijale dati suglasnost za kazneni progon počinitelja.

Izmjenama češkog Kaznenog zakona iz 2004. godine člankom 215.a kriminalizira se zlostavljanje osobe s kojom se živi u zajedničkom domaćinstvu, odnosno istom prebivalištu. Kvalifikatorni oblici se odnose na situacije u kojima je nasilje činjeno vrlo brutalno, kroz dulje vremensko razdoblje ili prema više osoba, a zatvorska kazna je od 3 do 8 godina. Od 1. siječnja 2010. godine izmjenama Kaznenog zakona kao kazneno djelo uveden je i *stalking* – ozbiljno progonjenje ili uhođenje.

U slučaju nasilja u domu, osim odredbi članka 215.a Kaznenog zakona primjenjuju se odgovarajuće odredbe Prekršajnog zakona (*law No. 200/1990*), Zakona o parničnom postupku administrativnoj proceduri (*law No. 500/2004 Coll.*), Zakona o policiji (*law. No. 273/1991* i nadopuna *No. 283/2008 Coll.*) i Zakona o socijalnim službama (*law. No. 108/2006 Coll.*).

3.2. Mjera udaljenja

U cilju zaštite žrtava nasilja učinjene su i izmjene Zakona o policiji (*law No. 283/2008 Coll.*) te se od 1. siječnja 2007. godine primjenjuje članak 21. Zakona o policiji koji policiji daje ovlast da nasilnu osobu udalji iz doma. Policija mjeru udaljenja iz doma izriče ukoliko postoje dokazi da je nasilje počinjeno, osobito ukoliko je počinitelj od ranije poznat kao nasilnik te postoji bojazan da bi počinitelj mogao počinuti opasan napad protiv života, zdravlja ili slobode ili protiv ljudskog dostojanstva. Mjera se izriče u trajanju od 10 dana. To nije mjera koju policija mora, već može izreći! Cilj ove mjere je zaustaviti aktualno nasilje i osigurati žrtvi potrebno vrijeme da donese odluku o daljnjem rješavanju problema, a za to vrijeme nadležne profesije, odnosno službe, imaju zadaću pomoći žrtvi u realizaciji donesene odluke te su dužne osigurati joj potrebnu pomoć.

Počinitelju koji je zatečen na mjestu događaja tijekom policijske intervencije izriče se mjera obveznog udaljenja iz zajedničkog domaćinstva, a onome koji nije zatečen zabranjuje se povratak i ulazak u dom na deset dana. Policijski službenik je dužan poduzeti sve mjere da osobu upozna s izrečenom mjerom udaljenja, a udaljena osoba tu informaciju može saznati i pozivom na broj 158.

Ukoliko udaljena osoba ne poštuje odluku o udaljenju, ona čini prekršaj (čl. 47. Prekršajnog zakona) ili u slučaju ozbiljnog kršenja Zakona, kazneno djelo sprječavanja realiziranja službene odluke (čl. 171. KZ-a). Dopunama Zakona o policiji (*No. 273/2008. Coll.*) nasilnoj osobi propisana je obveza da mora izbjegavati svaki kontakt sa žrtvom tijekom mjere udaljenja iz doma, čime se osigurava dodatna zaštita žrtve i izvan njezina doma.

Kod izricanja odluke o udaljenju iz doma policijski službenik mora osigurati nazočnost nepristrane osobe na mjestu gdje se izriče udaljenje i ta osoba je svjedok početka procedure udaljenja. Žrtva mora biti upozorena na posljedice lažnog svjedočenja, mora se definirati područje na koje udaljena osoba ne smije pristupiti. Naredba o udaljenju pripućuje se oštećenoj osobi i počinitelju u odvojenim razgovorima te se i počinitelju i žrtvi uručuje potvrda o udaljenju s uputama i službeni izvještaj o događaju. Udaljena osoba ima pravo uzeti nužne osobne stvari i dužna je policijskim službenicima predati ključeve stana i odmah napustiti stan. Za vrijeme udaljenja počinitelj ne smije ni na koji način kontaktirati žrtvu. Policija je dužna nadzirati izrečenu mjeru udaljenja pri čemu surađuje s drugim institucijama. Protiv odluke o udaljenju može se podnijeti žalba ovlaštenoj osobi u policiji, žalba se rješava odmah po zaprimanju, odluka o udaljenju može biti obustavljena, međutim žalba ne odgađa početak njezina izvršenja. Sama mjera udaljenja koju izriče policija nije vezana uz kazneni postupak, ona je dio administrativne procedure, dakle ne radi se o sankciji za počinitelja već o preventivnoj mjeri.

Zakon o parničnom postupku propisuje preliminarne privremene mjere i daje sudu mogućnost da počinitelju odredi mjeru udaljenja iz stana ili kuće koju dijeli sa žrtvom kao i zabranu približavanja i ulaska u dom te zabranu približavanja i kontaktiranja sa žrtvom. Mjera udaljenja iz doma koju izrekne sudac traje mjesec dana ali ukoliko je prethodno i policija izrekla mjeru udaljenja iz doma, sudska mjera počinje teći tek nakon što istekne deset dana udaljenja po policijskoj mjeri. Ukoliko postoji zahtjev za produljenjem mjere privremenog udaljenja iz doma, mjera ostaje na snazi do donošenja sudske odluke o produljenju. Sud može mjeru udaljenja odrediti u trajanju od mjesec dana a produljivati do najdulje godinu dana. U Zakonu o parničnom postupku navodi se da je naredba udaljenja odvojena od kaznenog/prekršajnog postupka.

3.3. Međusektorska suradnja

Ukoliko je izrečena mjera udaljenja policijski službenik mora u roku od 24 sata poslati službeno izvješće o intervenciji povodom obiteljskog nasilju i sudu i Intervencijskom centru, a ukoliko su događaju svjedočila djeca ili su djeca žrtve nasilja – i Institutu socijalne i pravne zaštite djece (centru za socijalnu skrb). Policija je dužna upoznati žrtvu s njezinim pravom da podnese zahtjev civilnom sudu za produljenjem mjere udaljenja iz doma.

Policijsko izvješće mora sadržavati podatke o sadržaju prve dojave nasilja, razlozima zbog kojih je policija ušla u zajednički stan, informacije s mjesta događaja, opažanja,

podatke o sudionicima, informacije iz IS MUP-a, izjave susjeda, opis ranijih napada, procjenu opasnosti, najvažnije činjenice na kojima se temeljila eventualna odluka o udaljenju, te definiciju zabranjenog prostora prilaženja.

Također od siječnja 2007. godine Zakonom o socijalnoj zaštiti propisano je da su lokalne vlasti odgovorne za uspostavu i vođenje ukupno 15 intervencijskih centara koji su odgovorni za multiagencijski pristup u rješavanju obiteljskog i drugog nasilja u domu te osiguranje potrebne podrške i pomoći žrtvama. Intervencijski centar je u obvezi u roku od 48 sati po zaprimanju policijske obavijesti o izrečenoj mjeri udaljenja zbog nasilja kontaktirati žrtvu i obavijestiti je o organizacijama koje pružaju podršku, skloništima i pravnim mogućnostima, odnosno koracima koje može poduzeti.

Intervencijske centre vode nevladine organizacije i organizacije čiji su osnivači gradovi ili općine i imaju različita ranija iskustva; neke se organizacije prije siječnja 2007. godine nisu uopće bavile obiteljskim nasiljem.

3.4. Edukacija

U Češkoj su 2005. godine počeli osnivati prve policijske timove specijalizirane za postupanje u slučajevima nasilja u domu. Stajalište je da se pitanje obiteljskog nasilja odnosno nasilja u domu treba rješavati zajedničkim djelovanjem temeljne i kriminalističke policije, te su u skladu s tim i formirani timovi. Temeljna policija odrađuje prvi zahvat na terenu, prekida nasilje, procjenjuje situaciju, izriče privremenu mjeru udaljenja i poduzima druge primarne mjere. Kriminalistička policija provodi kriminalistička istraživanja u slučajevima sumnje na kaznena djela iz domene kaznenopravne zaštite djece te kaznena djela na štetu odraslih osoba žrtava nasilja.

Edukacija se odvija na dvije razine: generalna edukacija za sve policijske službenike koji postupaju u slučajevima nasilja u domu, te uvođenje specijaliziranih policijskih timova za postupanje u slučajevima nasilja i njihova specijalizacija.

Česi puno ulažu u edukaciju policijskih službenika. Postoje programi na nacionalnoj razini u okviru programa osnovne integralne edukacije policajaca na temeljnom tečaju za policijske službenike, ali i specijalizirani programi koji se razlikuju od regije do regije i provode se u suradnji sa Srednjom policijskom školom, Policijskom akademijom i nevladinim organizacijama. Edukacijom se između ostalog obuhvaćaju područja prepoznavanja nasilja u domu, taktike postupanja, komunikacija sa žrtvom i počiniteljem, zakonske procedure, obilježja kaznenog djela i uvjeta za izricanje mjere privremenog udaljenja iz doma.

4. ZAKLJUČAK

U nekim europskim zemljama s obzirom na krug osoba koje se zakonom posebno štite od nasilja možemo govoriti o obiteljskom nasilju, kao na primjer u Nizozemskoj dok se u nekim zemljama štite osobe koje žive u zajedničkom domaćinstvu neovisno o srodstvu (Austrija, Češka). Ono što je zajedničko svim zemljama jest činjenica da se u borbi protiv nasilja u obitelji kao osnovnim alatom koriste policijskom ovlašću da nasilnu osobu privremeno udalje iz doma u kojem je živjela sa žrtvom. Navedena mjera nema svrhu kažnjavanja počinitelja niti poticanja prekidanja obiteljske zajednice već se primjenom mjere udaljenja

najučinkovitije štiti žrtva od daljnjeg nasilničkog ponašanja, daje se prostor i vrijeme i žrtvi i počinitelju da sagledaju svoj odnos te uvide mogućnosti rješavanja problema u zajedničkom odnosu, pri čemu policija pokreće koordiniranu akciju čitave društvene mjere koja se usmjerava na osiguranje potrebne podrške i pomoći žrtvi ali i počinitelju.

U Republici Hrvatskoj imamo odlična zakonska rješenja: Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji, Nacionalnu strategiju zaštite od nasilja u obitelji, Protokol o postupanju u slučaju nasilja u obitelji, provode se edukacije policijskih službenika za postupanje u slučajevima obiteljskog nasilja. Zakonom o zaštiti od nasilja u obitelji između ostalog predviđene su zaštitne mjere udaljenja iz stana, kuće ili nekog drugog stambenog prostora, zabrane približavanja žrtvi nasilja u obitelji, zabrane uhođenja ili uznemiravanja osobe izložene nasilju. Člankom 130. Prekršajnog zakona policijskim službenicima data je ovlast da na osam dana naredbom udalje počinitelja nasilja u obitelji iz doma; sve su to dobri alati za suzbijanje nasilja u obitelji. Međutim, problem je u primjeni zakonskih mogućnosti. U praksi policijski službenici nedovoljno predlažu prekršajnim sucima izricanje zaštitnih mjera udaljenja iz stana i zabrane približavanja žrtvi nasilja, dok suci još rjeđe takve mjere i izriču. Isto tako policijski službenici vrlo rijetko izriču mjeru opreza zabrane posjećivanja određenog mjesta ili područja, odnosno zabrane približavanja određenoj osobi i zabranu uspostavljanja ili održavanja veze s određenom osobom temeljem članka 130. Prekršajnog zakona. Najveći problem u hrvatskom sustavu je parcijalno rješavanje problema, ne postoji stvarna, umrežena i učinkovita međusektorska suradnja kojom bi se ostvarila koordinirana i učinkovita reakcija svih državnih i civilnih sektora i u prevenciji i u represiji nasilja u obitelji.

LITERATURA

1. Logar, R., Krenn, M., Weiss, K. (2008). *10 Years of Austria anti-violence legislation*. Wien: Federal Chancellery-Federal Minister for woman and civil service.
2. Radni materijali s međunarodne konferencije *Domestic Violence Experts International Meeting* održane u Pragu u travnju 2009. godine.